

Orémus Kálmán

Munkács visszacsatolása

Egy hiteles résztvevő visszaemlékezése a hét évtizeddel ezelőtti eseményről

1938 novemberében csatolták vissza Magyarországhoz Munkácsot és Ungvárt. Az alábbiakban a talán leghitelesebb szemtanú, *Tonhaizer Ferenc* egykori munkácsi alpolgármester és visszacsatolási kormánybiztos máig kéziratban lévő visszaemlékezéseiből idézünk.

Idegeink már szétpattanóban voltak, amikor 1938. november 2-án végre eljött a bécsi döntés napja és *Imrédy* miniszterelnök könnyes megindultságtól el-elcsukló hangon este pont 9 órakor bejelentett, hogy Munkács is visszatér. Ez az este minden percével és minden érzésével, mint életünk legnagyobb élménye síríg fog lobogni lelkünkben. Az örömtől kiugrani készülő szívünkkel nemigen mehettünk az utcára, ahol még cseh csendőrök cirkáltak, és meg is találtattak, akik vállalták a kockázatot, mert késő este énekszóval felzörgettek otthonunkban.

Másnap reggel elmentem a rendőrségre. Ölelő karok és öröm sugallta csókok kísérték utamat. A katolikus templom és a városháza közötti útvonalon magyarok ezrei tolongtak. A rendőrök és a csendőrök lépten-nyomon elkobozták a piros-fehér-zöld kokárdákat. Sokan nemzeti dalokat énekeltek, mások beharsogták szemtől szembe a csehek arcába: „Magyarok vagyunk, ez a föld magyar föld, s a mi zászlónk piros-fehér-zöld!”

A rendőrségen bejelentettem, hogy kinyitom a lepecsételt pártirodákat és délutánra a városháza nagytermébe összehívom a Magyar Nemzeti Tanácsot. Bejelentésemet tudomásul vették, de arra kértek, teremtsék rendet az utcán, mert a tömeg a rendőrségre már nem hallgat. Közölték velem, hogy ők már a katonaság segítségét kérték.

Közbelépésemet két feltételhez kötöttem. Az egyik az volt, hogy minden magyar zavartalanul viselhesse a magyar jelvényeket, a másik pedig az, hogy magyar nemzetőrséget állíthassunk. Feltételeim teljesítése után lementem az utcára, s odaálltam az időközben odaérkezett, tankkal és szuronyos fegyverekkel ellátott katonaság élére, majd folytonos kiáltószóim közepette lassan menetelve kiürítettük az utcát. Így akadályoztam meg az aznapi vérengzéseket.

Ennek megtörténte után a Magyar Nemzeti Tanács összehívása felől intézkedtem. Közben *R. Vozáry Aladárné* két ügyvéd kíséretében Ungvárra ment, ahonnan hazahozták a börtönben sínylődő férjét.

Délután a városháza nagytermében egybegyűlt a Magyar Nemzeti tanács. Nyitott ajtók mellett kellett tárgyalnunk, mert a folyosón a kivezényelt rendőrség kapott helyet.

Lélekemelő pillanat volt, amikor az értekezletet rendőrszuronyok árnyékában az Egek urához fohászkodó imánkkal, a Himnusszal kezdtük. Örömtől csillogó szemekkel néztük, amikor a hűs esztendőn keresztül annyira üldözött „Isten, áldd meg a magyart!” éneklése közben a cseh rendőrök szép csendben és mélabúsan tisztelegtek.

A Magyar Nemzeti tanács elnöke *R. Vozáry Aladár* lett, s én lettem a helyettese. *Dr. Simon Menyhért*et a sajtószolgálattal bíztuk meg. A város és a magyarság összes időszerű problémáit felölélő értekezlet a Szózat fenséges hangjaival ért véget. Itt említem meg, hogy a Magyar Nemzeti Tanács elnökségi tagjaiból a mindenható jó Isten kegyelméből már csak én vagyok az élők sorában.

November 4-én délelőtt 9 órakor a városháza tornyára ünnepélyes keretek között kitűztük a magyar zászlót. A Katolikus Körben megtartottuk a 300 tagból álló magyar nemzetőrség alakuló gyűlését, és felhívással fordultunk a magyarsághoz, hogy a közrend, az élet- és vagyonbiztonság érdekében fegyelmetten viselkedjék. Tudtára adtuk a polgárságnak, hogy november 10-ig, vagyis a magyar honvédek bevonulásáig megalakított nemzetőrségünk a katonasággal és a rendőrséggel látja le a közbiztonsági szolgálatot...

Ilyen mozgalmas napok után végre ránk virradt a várva várt november 10-edike. Reggel még egy utolsó felhívással fordultunk a polgársághoz, mellyel a délutáni bevonulás ünnepségének műsorát közöltük. Délre már az egész város zászlódíszet öltött. A városháza előtt felállítottunk egy nagy tribünt. Ennek felállítása közben a Fő utca és a Munkácsy Mihály utca sarka felől egy fegyverlövés hallatszott. A már említett városparancsnok torka szakadtából kiáltotta: „Most rommá lövetem a várost!” Magammal hívtam, s a fegyverlövés hangjának irányába mentünk, de nem találkoztunk senkivel. Még ma is rejtély, ki volt az, aki a cseheket az utolsó órákban így megijesztette.

Délután a cseh rendőrök a Fő utca és a Kossuth utca sarkán sorakoztak, parancsnokuk pedig a városháza előtt tartózkodott. Pont két órakor észrevettük a Zrínyi utca felől érkező magyar királyi államrendőrséget. Erre a cseh rendőrtiszt egy néma kézzorítással búcsúzott. Mire megfordultunk, már ott állt a magyar királyi rendőrkapitány, aki rövid üdvözléseink után szakaszával átvette a közbiztonsági szolgálatot.

Csakhamar megérkeztek a magyar királyi honvédek is, élükön *Nemes* ezredessel.

Munkácsi képeslap a cseh időkből